

III. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT VÁROSRESZENKÉNT

III. 10. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY

III. 10/2. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete tartalomjegyzék

2

TARTALOMJEGYZÉK

10/1. Címlap

10/2. Tartalomjegyzék

10/3. Szárazrét-Feketehegy és külterülete határai

10/4. Szárazrét-Feketehegy és külterületének településszerkezeti kialakulása

10/5. Szárazrét-Feketehegy és külterületének védett örökségi értékei

10/5.1. Régészeti örökségi értékek

10/5.1.1. Régészeti lelőhelyek térképe

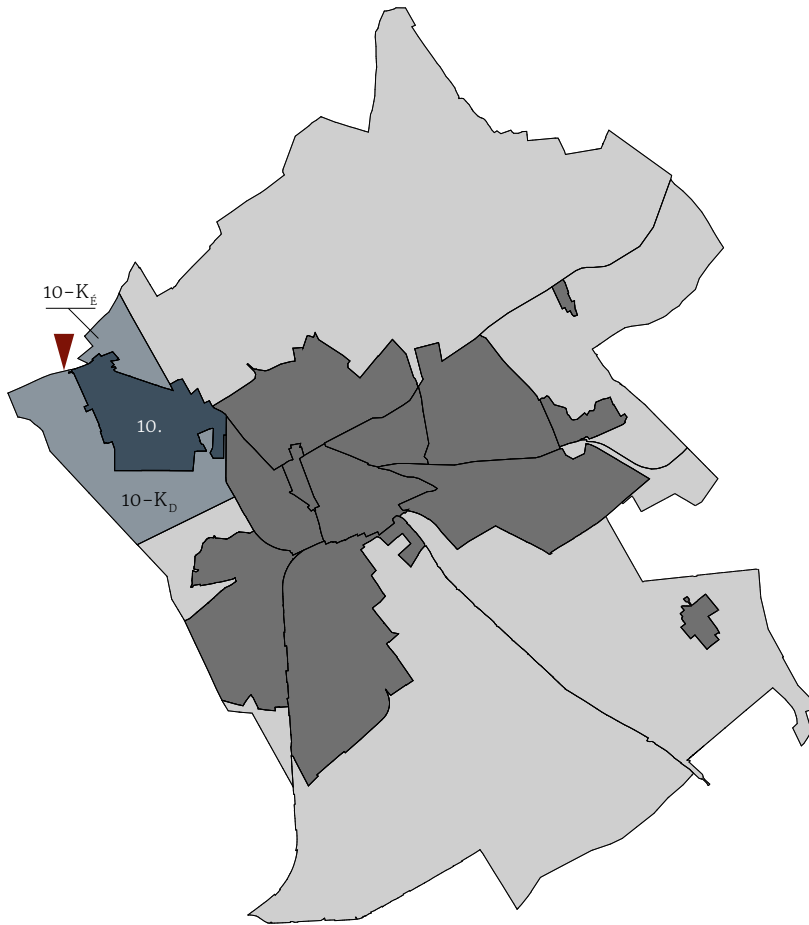
10/5.1.2. Régészeti lelőhelyek ismertetése

10/5.3. Helyi védett építészeti örökségi értékek

10/5.3.3. Helyi védelemre javasolt értékek

10/6-7. Szárazrét-Feketehegy és külterülete hatásvizsgálata és értékvédelmi terve

III. 10/3. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete határai

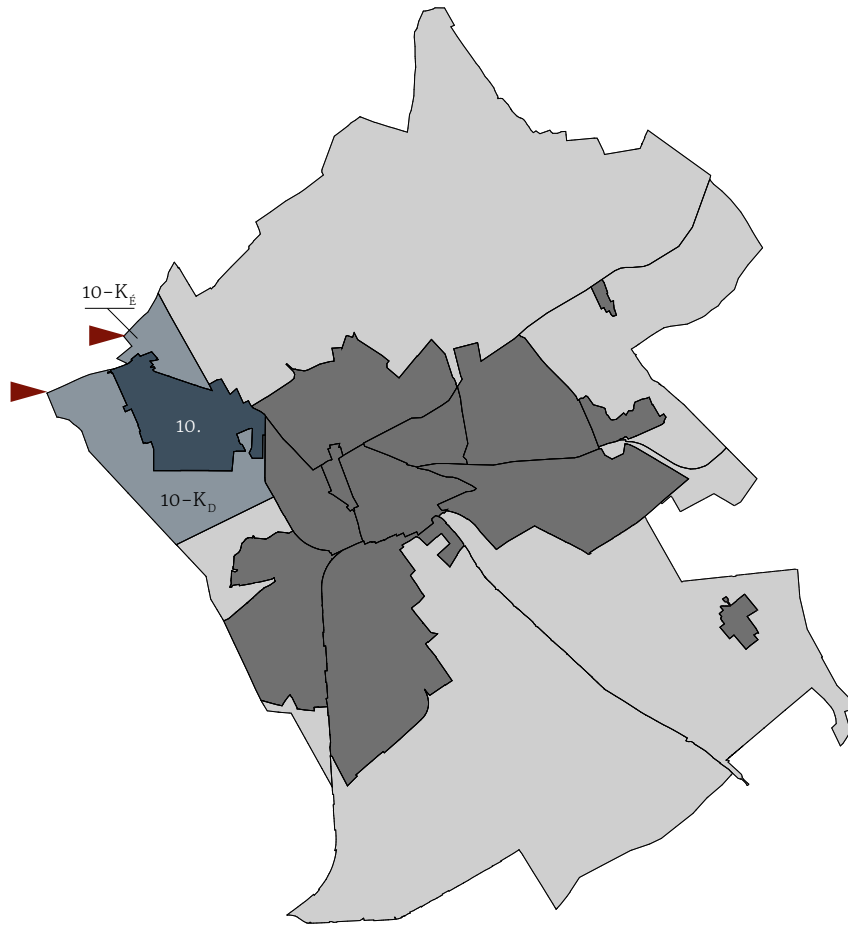

SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY BELTERÜLETI HATÁRAI:

(a piros jeltől kezdve, az óra járásával azonos irányban)

- Iszkaszentgyörgyi közigazgatási határ
- Feketehegy északi külterülete - HÉSZ szerint
- 8. sz. főút, Új-Csóri út
- Komáromi vasút
- Felsőváros külterülete - HÉSZ szerint
- Szárazréti körforgalmi csomópont
- Gaja csatorna (Hosszúhidi-csatorna)
- Szárazrét keleti külterülete
- Nyugati elkerülő út
- Szárazrét déli külterülete
- Komáromi vasút
- Feketehegy déli külterülete - HÉSZ szerint
- Kőrösi utca nyugati oldali telkeinek hátsókertje

III. 10/3. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete határai

SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY KÜLTERÜLETI HATÁRAI:

(a piros jeltől kezdve, az óra járásával azonos irányban)

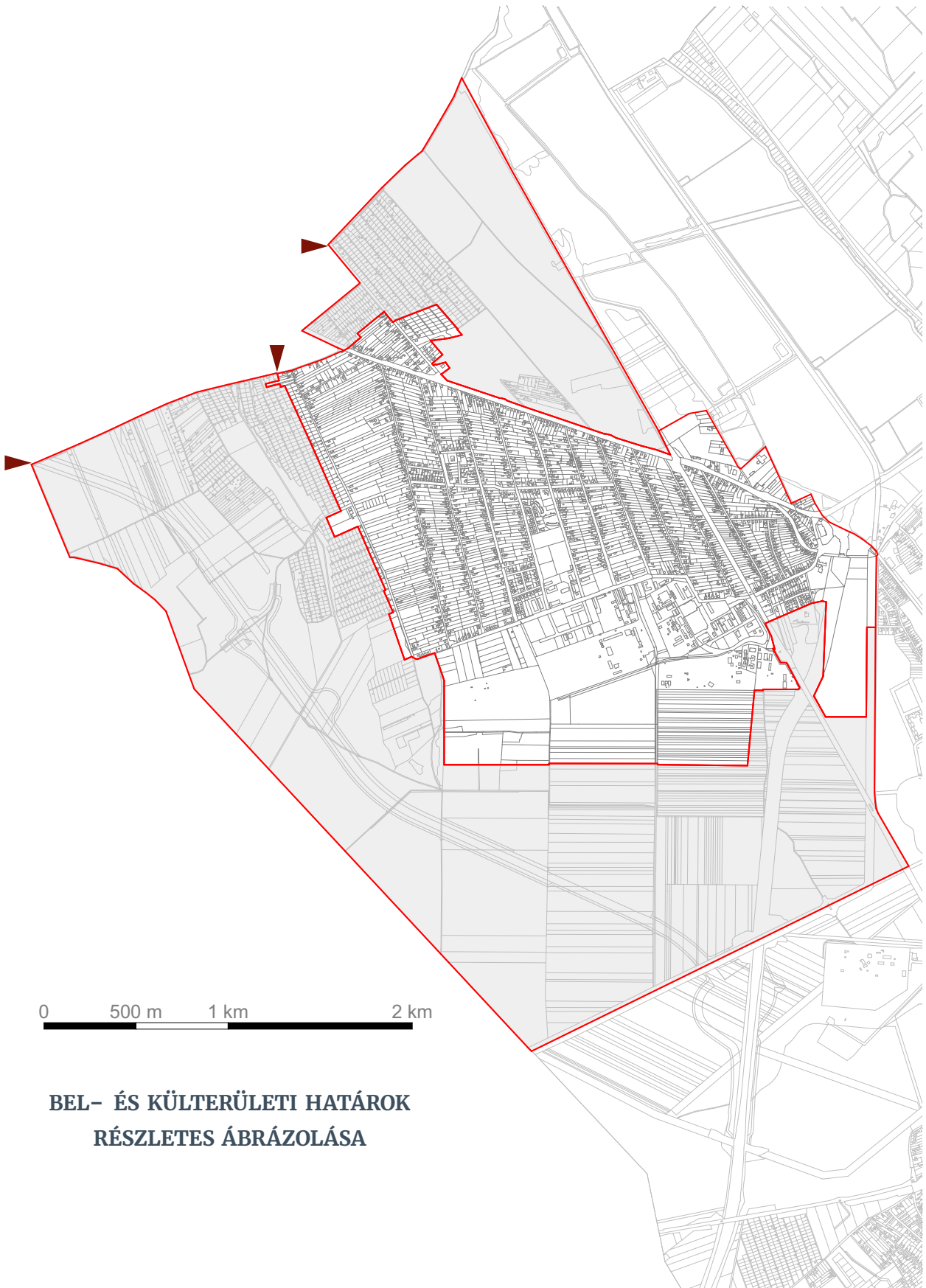
ÉSZAKI KÜLTERÜLET HATÁRAI:

- Mohai közigazgatási határ
- komáromi vasútvonal
- 8. sz. főút, Új-Csóri út
- Feketehegy belterületi határ - HÉSZ szerint
- Iszkaszentgyörgy közigazgatási határ

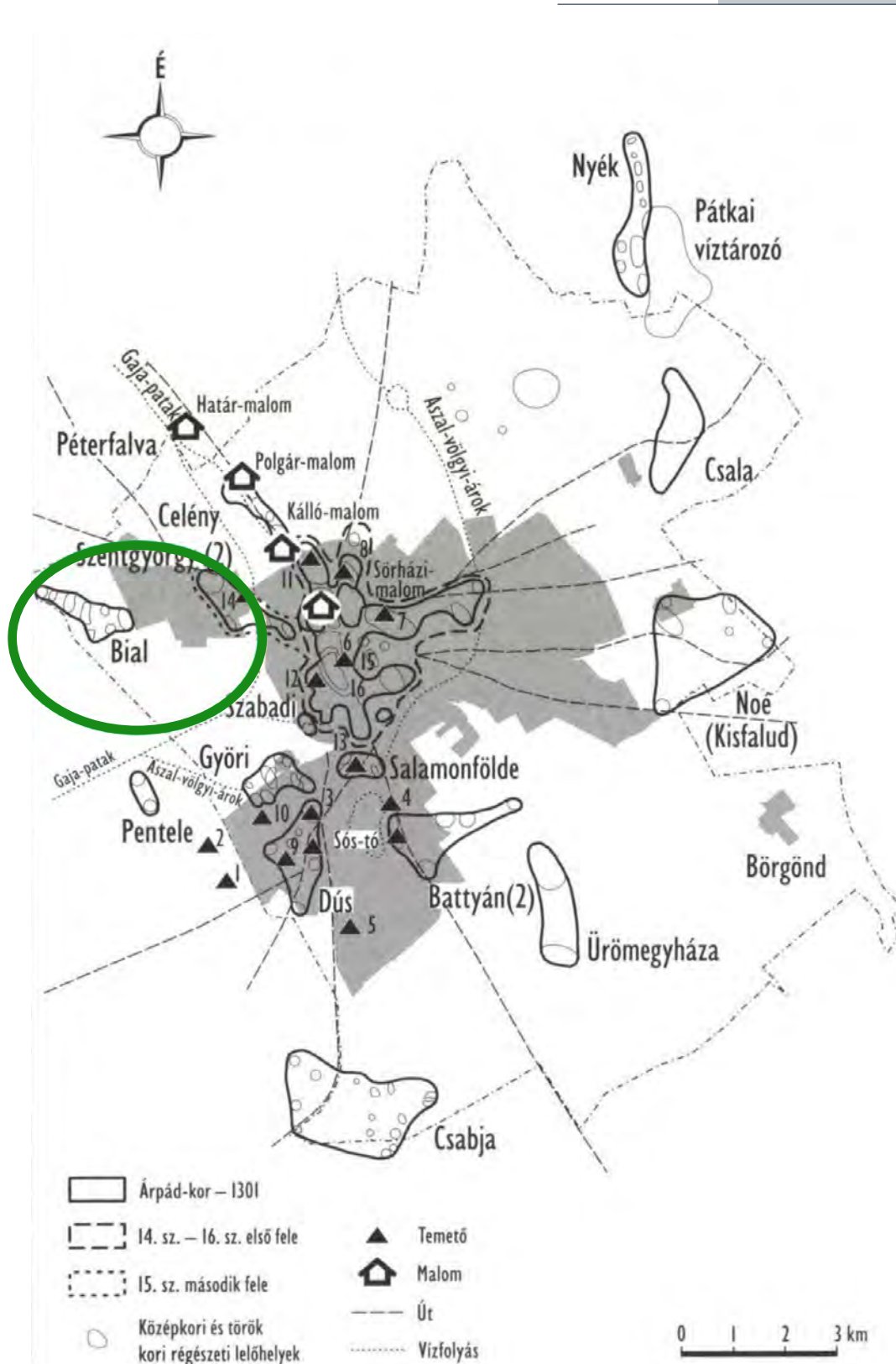
DÉLI KÜLTERÜLET HATÁRAI:

- Iszkaszentgyörgy közigazgatási határ
- Feketehegy nyugati belterületi határ - HÉSZ szerint
- Feketehegy déli belterületi határ - HÉSZ szerint
- Komáromi vasút
- Szárazrét déli belterületi határ - HÉSZ szerint
- Szárazréti körforgalmi csomópont - HÉSZ szerint
- Elkerülő út szakasza
- Szárazrét belterületi határ - HÉSZ szerint
- Gaja csatorna (Hosszúhídi-csatorna)
- Komáromi vasútvonal
- Gaja csatorna nyugati ága
- Sárszentmihályi közigazgatási terület
- Csóri közigazgatási terület

III. 10/3. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete határai

III. 10/4. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete települészerkezeti kialakulása

Középkori falvak, honfoglalás kori és középkori temetők Székesfehérvár közigazgatási határain belül. Siklósi Gyula nyomán.

III. 10/4. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete települészerkezeti kialakulása

SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY

A NYUGATI HATÁRRÉSZ

Szárazrét-Feketehegy a veszprémi vasútvonal mentén, attól kissé nyugatra helyezkedik el. Éppen azért hívták így, hogy megkülönböztessék a Vizesrétektől, amelyek területén ma a halastavak vannak a veszprémi vasúttól keletre. A megnevezés a fehérvári határ északnyugati határrészének neveként maradt fenn. A külvárosnak a városhoz közelebbi részét nevezik Szárazrétnek, a távolabbi szakaszt, amely mára már át is nyúlik az Új Csóri úton Iszkaszentgyörgy felé, Feketehegynek. A településrész a 8-as számú fő közlekedési út mellett, a várostestből leszakadva fejlődött. Ez a határrész a fiókcsatorna megépítése és a sárrétek vizének levezetése nyomán egyre használhatóbb lett, területén rétgazdálkodásba kezdhetek. A régészeti kutatásoknak köszönhetően őskori telepnyomok mutathatók ki a Hosszú-éri dűlőben, a Varjú utca – Pityer utca környékén, és a Sajó utcában. Római jelenlétre utaló leletek ismertek a Nyúl-dűlőből, valamint a Kőrösi utca – Iszkai úti kertek közötti részről. Ennek a városrésznek a területén két Árpád-kori falut (Bial, Szentgyörgy 2) azonosított a kutatás. Már a középkorban áthaladt ezen a vidéken a Várpalota – Veszprém – Graz felé vezető országút (8. sz. főút).

BIAL

A Sárrétből a szárazföld belsejébe nyúló mocsárág torkolatánál (Hosszú-éri dűlő, Hernád dűlő, Kőrösi utca – Farkasvermi utca találkozási pontja) több sziget alakult ki, köztük az egyik egy települést, a középkori Bial falut (neve feltehetőleg a bivaly szóból származik) azonosította a kutatás. 1193-ban említi először oklevél, amikor III. Béla a fehérvári johannitáknak adományozza. 1249-ben Fehérvár város határainak megállapításakor a várostól nyugatra elterülő mocsarak között szerepel határosként. 1373-ban *terra Byal* néven szerepel. 1511-ben egy hatalmaskodás kivizsgálásakor a fehérvári keresztes konvent Iszka (*Izka*) birtokához tartozó, Lőrinc őrkanonok *Byal* pusztáját említik, amit másként *Kwsthosfewlde*-nek neveznek. Ugyanebben az évben Iszkat *Byaltól* vagyis *Custos-földjétől* elhatárolják. Utoljára 1537-ben fordul elő a település neve, amikor János király meghagyja a székesfehérvári káptalannak, hogy *Atthyna*-i Márton fehérvári őrkanonokot *Byaleer*, más néven *Custosfewlde* birtokába iktassa be, miután bejárták a nevezett birtokok határait.

Feketehegy délnyugati sarkától délnyugatra, kb. 500 méterre a Hosszú-éri dűlő területén található egy Árpád-kori földvár (Ezres-pusztá – Kőrösi utca között, a Hosszú-éri-csatornától keletre), amelyet okleveles forrás nem említ, de Siklósi Gyula Bial közelségéből adódóan a faluhoz kapcsolta az erődítményt.

SZENTGYÖRGY (2)

Fehérvár északi részén, az egykori Sárrét partján, a Nyúl dűlő keleti oldalán, a Csóri úttól keletre fekvő lelőhelyet (Szárazrét vasútállomás környéke, Palotai út – Gellért utca köze, Ligetsor – Palota út köze) a középkori Szentgyörgy 2 faluként tartják számon, melynek neve templomának védőszentjére utal. Egy 1249. évi határjárás során említik először a települést Sárszabadi és a szomszédos Bial birtokok mellett. 1372-ben Szent György egyház (valószínűleg a falu temploma) és Sárszabadi között történik határbejárás. Egy 1426-ban kelt oklevél szerint ismét bejárták Szentgyörgyöt és Sárszabadi között a területet, melyen belül ezúttal Békástó halastó területe is szerepelt.

III. 10/4. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete településszerkezeti kialakulása

TÁVOL A VÁROSTESTTŐL

Szárazrét – Feketehegy városrész Székesfehérvár történelmi belvárosától távolabb, a Veszprém (Graz) felé vezető 8-as út – a városon áthaladó Palotai út folytatása – mentén alakult ki az északnyugati közigazgatási határ közelében. Csupán ponszerűen csatlakozik a városmaghoz a Bodajk felől, északról eredő Gaja-patak (Hosszúhídi-csatorna) beérkezésénél. Lakott területként az egyik legfiatalabb, kertvárosként a legújabb része Fehérvárnak, annak dacára, hogy története jóval messzebbre nyúlik vissza.

A Gaja hadászati jelentősége a régebbi korokban kiemelkedő volt, ugyanis a Székesfehérvárt, az ország akkori fővárosát védelmező vizesárkokat, mocsarakat táplálta vízzel.

A belvároshoz közelebbi „száraz” részt a néphagyomány nevezte el, a komáromi vasútvonalon túli terület pedig egykori birtokosáról kapta az elnevezést. Ez a határrész hajdanán mocsaras, vízenyős terület volt, ezt az 1783-as I. katonai felmérés is igazolja. Majd a fiókcsatorna megépítése és a sárrétek vizének levezetése nyomán egyre használhatóbb lett, területén rétgazdálkodásba kezdhetek.

A városrész belterületét két oldalról is külterületi részek övezik.

VÍZSZABÁLYOZÁS, PARCELLÁZÁS

Az 1800-as évek második felében a komáromi vasútvonal mentén kezdett kialakulni az a tanyafűzér, mely a mai kertváros kezdeményének tekinthető. A 19. század utolsó évtizedeiben a területet a vasút és a főút mentén, sőt ezektől kissé nyugatra már felparcellázták. A Gaja-patak egy szabályozott ága, a sárréti fiókkanális – Hosszúhídi csatorna néven – 1834-ben készült el. A vizes réteket ugyan nem szárította ki, de megépítésével növelni lehetett a Szárazrét területét. Ezután lettek az addigi Vizes rétekből Száraz rétek. A csatorna és veszprémi (Palotai-, Új-Csóri) országút találkozásánál már korábban is állt az ún. Hosszú-híd, amelyet 1818-ban építettek át kőhíddá a Szent István-i bazilika romjaiból kiásott alapkövekből. 1840-ben a választópolgárok követelésére kikövezték a Gaja medrét és a Hosszú-híd mellé új hidat építettek.

A mai Feketehegy, mint lakóterület, kialakulását tulajdonképpen egy másik városrész, az Öreghegy többévszázados szőlőültetvényeit a 19. század végén majdnem teljesen megsemmisítő filoxéra járványnak köszönheti. A szőlő gyökereit pusztító, Amerikából „érkezett” rovar egyedül a homokos talajú szőlőket kímélte meg, emiatt az újabb szőlőtelepítések a város alkalmasabb talajú déli területein folytatódtak, sőt a Szárazrétnek szőlőkkel beültetett Feketehegy nevű térségével még gyarapodtak is. A lakosság körében megnőtt e külső területek jelentősége.

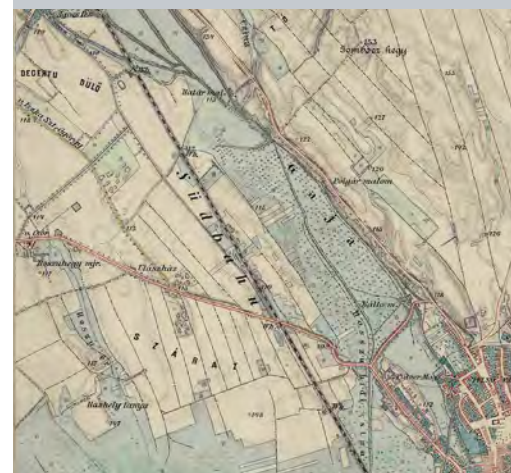
A 20. század eleji parcellázások, a lakossági szándék – a kezdeti hatósági tiltás ellenére is – óhatatlanul a külterületi építkezés irányába hatottak. Néhány évtized alatt a Szárazrét fokozatosan beépült, ezt később a Kölcsönös Népsegélyező Egylet előnyös, kispénzűeknek szánt hitelei is ösztönözték. A külváros kialakuló szerkezetének szervezője a veszprémi főút volt, központja pedig a komáromi vasút itteni megállójával keletkezett.

1783. I. katonai felmérés

1867. körül II. katonai felmérés

1882. III. katonai felmérés

1908. katonai felmérés

III. 10/4. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete településszerkezeti kialakulása

A fekete-hegyi részen egykori dűlőútrendszer az 1882-es II. katonai felmérés híven ábrázolja. A mai utcahálózat ezt követve alakult ki a Farkasvermi, Bodrogi és Csóri út vonalán az 1910-es évek végére. Az emberek akkoriban még jobbára apró vályogházakban laktak. Sorsukban a 30-as évek hoztak nagyobb lendületet, változást.

BEÉPÜLÉS, IPAROSODÁS

A 1938-ra megépült a 8. számú főútvonal, melynek egyes részletei a régi, római kori eredetű kövesút nyomvonalát követik. Ezáltal könnyebbé vált a közlekedés. A Gaja-patak szabályozásával és a magas gátak kialakításával megszűnt az árterület.

A törvényi rendezés következtében 1939-ben létrejött a Feketehegyi hegyközség, ám az új kertvárosi városrészek kialakulása a szőlőkultúra általános visszaszorulását eredményezte. Valójában ekkor kezdődött el Feketehegy és Szárazrét lakóházas beépülése, ami majd a 20. század utolsó évtizedében nyert lökészerű, nagy lendületet.

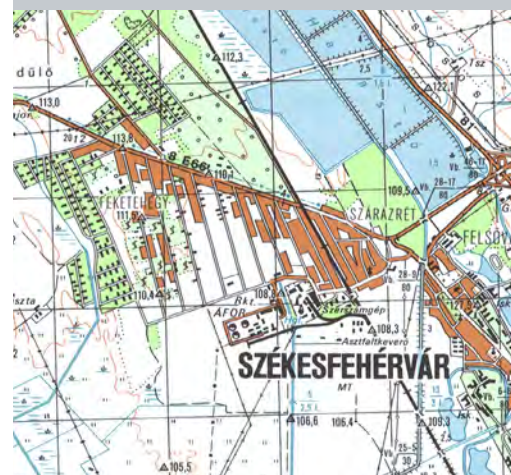
A Danuvia Fegyver- és Lőszergyár Rt. üzeme az 1940-es évek elejétől – a háborús felkészülés jegyében – létesült, a helybeliek közül is sokakat foglalkoztatott. Később, mint Könnyűipari Szerszámgépgyár majd, mint a Szerszámgépipari Művek Köszörűgépgyára (SZIM) folytatta tevékenységét. Ma már ez a nagyüzem is csökkentette a termelést, a csarnokok egy része más funkciót kapott, irodaházaiban pedig orvosi rendelő, időotthon és középiskola működik.

A város 1967-ben jóváhagyott fejlesztési terve a realitásokkal számolva már javasolta a Feketehegy belterületbe vonását, hiszen a korábbi tiltások ellenére itt már jelentős családi házas építkezés valósult meg. A belterületbe vonás után, 1983-tól a népesség növekedése a városi lakóterületekről való kiköltözéssel felgyorsult. Bár belső úthálózata fejletlen volt – megmaradt az eredeti dűlőutak rendszere –, de vonzóak voltak az alacsony telekárak.

SZÉKESFEHÉRVÁR NYUGATI KAPUJA

A városrésznek több egyenrangú, újabb alközpontja alakult ki, egyik a SZIM főbejárata körül, másik a Farkasvermi úti templom környékén. A terület déli részén, a SZIM sávjában több gazdasági vállalkozás is megtelepedett. Az IKV központi telepét is a Szárazréten alakították ki, még 1952-ben. E területet ma FEKETEHEGY Ipari Zónaként tartják számon. A 8-as út menti beépítés vállalkozói célúvá válását maga az út generálta. A város az utóbbi évtizedben a Mura utcában néhány többszintes házat épített, szociális bérlakásokkal.

A 20. század végén a 8-as elkerülő út fejlesztése irányította rá a településrészre a figyelmet. A nyugati elkerülő út új szakaszának megépítése jelentős lépés lett a városrész forgalmának csillapításában, ami kifejezetten kívánatosá teszi az itteni letelepedést. A folyamatosan fejlődő Szárazrét – Feketehegy városrész ma Székesfehérvár északnyugati kapuja, ezt a szerepet erősíti a már Iszkaszentgyörgy közigazgatási területéhez tartozó Városkapu Ipari Zóna megszervezése.

1988. Katonai felmérés

Forrás: szekesfehervar.hu

III. 10/4. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete településszerkezeti kialakulása

2005. Körforgalom

KÜLTERÜLET

A mély fekvésű külterületi rész a több ezer hektár kiterjedésű Sárrét „elejének” számít. A 20. század első feléig Székesfehérvár határában a legnagyobb birtokos maga a város volt, és ezt a területet nagyobb részben kisbérletekben adta ki művelésre, kisebb részben maga művelte. A palotavárosiak már a 19. században is intenzív kertészkedést folytattak – a föld szűke miatt – a Sárrét felé lejtő nedves kertekben és az itt kibérelt réti földeken. A várostól nyugatra eső földterület mezőgazdasági művelés szempontjából mindig is rossz minőségű volt. A II. világháború utáni évtizedekben azok a fehérváriak, akik a téjesítéskor nem adták be földjeiket a közösbé, szántóik helyébe a Szárazrét környékén kaptak csereföldet. Az 1960-ban alakult Vörösmarty Tsz. a közsőrúgépgyár mögötti területen kertészeti növénytermesztéssel foglalkozott. Ma a terület földjei, rétjei magántulajdonban vannak, a szántóföldek egy részét az Alba Agrár Zrt. bérlő. A Sárrét egykori mocsarainak északi partján, ami a Nádor-csatorna vízgyűjtő területe, az Ezres-puszta környékén ma is állattartás, legeltetés folyik. Az Új-Csóri út déli oldalán és az Iszkaszentgyörgyi út mentén jelentős területen zártkertek találhatók. Az elsősorban kiskerti gazdálkodás és a hétvégi időtöltés céljára létrejött parcellázás tulajdonosai már évtizedek óta feszegetik a belterületbe vonás, és a lakóterületi besorolás lehetőségét. Az érintett terület egy részen ez már megvalósultnak tekinthető. Sokan laknak már itt, a szabályozás adta maximumot kihasználó házakban. Lehet, hogy megismétlődik a történelem?

2010. Farkasvermi út, telephely

2010. Szárazrét
A felvételek forrása a
www.szekesfehervar.hu

III. 10/5. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete védett örökségi értékei

Székesfehérvár történelmi magjától a legtávolabb elhelyezkedő északnyugati városrész egyben a legfiatalabbnak is tekinthető. Beépülésének intenzív időszaka az utóbbi 30 év volt, története mégis jóval messzebb nyúlik vissza. A régészeti kutatások bronzkori, kora vaskori és római kori településnyomokat tártak fel. Ezek a korai kultúrák a későbbi fejlődésre nem voltak hatással. A kutatások a mai Szárazrét területére helyezik el a középkori Szentgyörgy falut, a másik kísérőfalut Bial földvára Feketehegy délnyugati részén volt. A terület máig érvényesülő jelentősége, hogy már a középkorban is az északi határán haladt a Várpalota – Veszprém – Graz felé vezető országút. A hajdanán mocsaras, vizenyős terület a várostestből leszakadva fejlődött.

Az 1860-as évek után a vasút megjelenésével létrejött tanyafüzérből épült ki a korábbi kertvárosrész, Szárazrét. Feketehegy, mint szőlőterület, majd mint lakóterület, a 19. század végi filoxéra járványnak köszönheti kialakulását. Mára a városrész Székesfehérvár nyugati kapujaként rendezett, ápolt, barátságos, modern kertvárossá fejlődött.

Az egész terület úthálózatának szervező ereje a komáromi vasút nyomvonala volt. A vasúttól keletre fekvő, "korosabb" Szárazrét épített szövetében még őrzi a 20. század eleji falusias hangulatú, hagyományos kertés jellegű. Az utcáiban nyomon követhető az utóbbi évszázad családiházak építészettörténete: présház – utcára merőleges hosszúház – befordult polgárház – kockaház – alpesi tetős – kötelezően emeletes – organikus – mediterrán. Itt található a városrész jelentősebb intézményei, az iskola, templom, közösségi ház. Nyugatabbra, a hajdani szőlőtelteken kifejlődött Feketehegy fiatalos arculatú. A telekosztás egyenletessége és a beépülési időszak viszonylagos rövidege ellenére is igen színes a látvány. Egy-egy utcán belül is nyomon követhető a stílusfejlődés mai napig tartó szokásos folyamata. A legújabb évtized stílusvilága már kevésbé tűr illeszkedő formai korlátokat.

A II. világháború előtt az egyik fontos hadiüzemet stratégiai szempontból ide telepítették, majd az 1990-es évekig szocialista nagyüzemként vonzotta ide a lakosságot. Annak megszüntével az épületállomány vagy más funkciót kapott, vagy már évtizedek óta romosan, üresen tátong.

A fentiekben körvonalazott folyamatból megérthető, hogy e városrészben nem tartunk számon országosan védett műemléket, és a tanulmányban sem teszünk rá javaslatot. Visszafogott mértékben ugyan, de jelentősebb szerephez jutnak az ajánlások az örökség helyi védelmére. A régészet viszont jelentős lelőhelyeket tart nyilván, kismértékben a belterületen, nagyobb számban a külterület északnyugati végében. Ezeket elsősorban a nagyszabású útépitések során kellett figyelembe venni.

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

1. ŐSKOR Település

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora		
13	22375	Hosszú-éri-dűlő – Kőrösi utca találkozása	település	őskor, középkor		
Helyrajzi szám / HRSZ		020578/3, 020578/4, 020578/5, 020578/11, 020578/17, 020578/18, 020578/37, 020578/38, 020578/39, 020578/40,	020578/41, 020578/42, 020578/43, 020578/44, 020578/45, 020578/46, 020578/47, 020579/1, 020579/2, 020579/3,	020581/13, 020581/14, 020581/27, 020581/44, 020581/45, 020581/46, 020581/47, 020581/48, 020581/49, 020581/50,	020581/51, 020581/52, 020581/53, 020581/54, 020581/55, 020581/56, 020581/57, 020581/58, 020581/59, 020581/60,	020581/61, 020581/62, 020581/63, 020581/64, 020581/65, 020581/66, 020581/67, 020581/68, 020581/69
15	22377	Kőrösi utca –Farkasvermi utca –Kizling-kúti- dűlő – Fekete-hegy találkozása	település	őskor, középkor		
Helyrajzi szám / HRSZ		020562/27, 4688, 020562/32, 12332, 020562/33, 12333/1, 020562/34, 12334, 020562/46, 12336/1, 020562/47, 12337/1, 020568/231, 12338/2, 020568/232, 12338/3, 020568/234, 12339/1, 020568/235, 12339/2, 020568/241, 12340, 020568/242, 12341/1, 020568/243, 12341/2, 020568/244, 12342/1, 020568/245, 12342/2, 020568/246, 12343, 020568/247, 12344, 020568/248, 12345, 020568/249, 12346, 020568/254, 12347, 020562/42, 12348/1,	12349/2, 12349/4, 12349/5, 12349/6, 12350/1, 12350/2, 12350/3, 12350/4, 12351/4, 12351/5, 12351/8, 12351/9, 12352/1, 12352/2, 12352/3, 12353/1, 12353/3, 12354/1, 12355/1, 12356/1, 12356/2,	12357/2, 12357/4, 12357/5, 12358, 12360/3, 12360/4, 12360/5, 12360/6, 12361/1, 12361/6, 12362/1, 12362/4, 12364, 12365, 12369, 12370, 12371/1, 12371/2, 12371/3, 12371/4, 12372/1,	12373/2, 12373/3, 12374/1, 12374/2, 12375/1, 12375/2, 12376, 12377, 12378, 12379, 12380/1, 12380/2, 12381, 12382, 12383, 12384, 12385/3, 12568,	
237	29145	Hosszú-éri-dűlő	település	őskor, római kor, középkor		
Helyrajzi szám / HRSZ		020570/1, 020570/2, 020570/3, 020570/4, 020570/5, 020570/6, 020570/7, 020570/8, 020570/9, 020570/10,	020570/11, 020570/12, 020570/13, 020570/14, 020570/15, 020570/16, 020570/17, 020570/18, 020570/19, 020570/20,	020570/21, 020570/22, 020570/24, 020570/25, 020570/26, 020570/27, 020570/28, 020570/29, 020570/30, 020570/31,	020570/32, 020570/33, 020570/34, 020570/35, 020570/36, 020570/37, 020570/38, 020570/39, 020570/40, 020570/41,	020570/42, 020570/43, 020570/44, 20570/45, 020570/46, 020570/47, 020570/48, 020570/49, 020570/50, 020570/51,
A felsorolás a következő oldalon folytatódik.						

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
		A felsorolás az előző oldalról folytatva:		
	Helyrajzi szám / HRSZ	020570/52, 020570/67, 020570/81, 020570/96, 020570/110, 020570/54, 020570/68, 020570/82, 020570/97, 020570/111, 020570/55, 020570/69, 020570/83, 020570/98, 020570/113, 020570/56, 020570/70, 020570/84, 020570/99, 020570/114, 020570/57, 020570/71, 020570/85, 020570/100, 020570/115, 020570/58, 020570/72, 020570/86, 020570/101, 020570/118, 020570/59, 020570/73, 020570/87, 020570/102, 020570/120, 020570/60, 020570/74, 020570/88, 020570/103, 020570/121, 020570/61, 020570/75, 020570/89, 020570/104, 020570/129, 020570/62, 020570/76, 020570/90, 020570/105, 020570/230, 020570/63, 020570/77, 020570/91, 020570/106, 020582, 020570/64, 020570/78, 020570/93, 020570/107, 020583/40 020570/65, 020570/79, 020570/94, 020570/108, 020570/66, 020570/80, 020570/95, 020570/109,		
240	29148	Kertész utca és a vasút között	település	őskor, középkor
	Helyrajzi szám / HRSZ	020547/2, 020547/11, 5244/4, 5245/71, 5245/76, 5245/96, 020547/4, 020547/12, 5244/6, 5245/73, 5245/78, 5245/98, 020547/10, 020547/15, 5245/69, 5245/75, 5245/92, 5245/99		
241	29149	Varjú utca –Pityer utca közének déli része	település	őskor
	Helyrajzi szám / HRSZ	4881 12560/4, 12561/1, 12561/4, 12562/3, 12563/2, 12564, 12560/1, 12560/5, 12561/2, 12562/1, 12562/4, 12563/3, 12560/2, 12560/6, 12561/3, 12562/2, 12563/1, 12563/4,		
242	29150	Sajó utca	település	őskor, középkor
	Helyrajzi szám / HRSZ	020562/27, 12339/1, 12351/3, 12357/4, 12367, 12376, 020562/32, 12339/2, 12351/4, 12357/5, 12368, 12377, 020562/33, 12340, 12351/5, 12360/3, 12369, 12378, 020562/34, 12341/1, 12351/8, 12360/4, 12370, 12379, 020562/46, 12342/1, 12351/9, 12360/5, 12371/1, 12380/1, 020562/47, 12342/2, 12352/1, 12360/6, 12371/2, 12380/2, 4688, 12343, 12352/2, 12361/1, 12371/3, 12381, 12330/2, 12346, 12352/3, 12361/6, 12371/4, 12382, 12332, 12347, 12353/1, 12362/1, 12372/1, 12383, 12333/1, 12348/1, 12353/3, 12362/2, 12373/2, 12384, 12334, 12349/2, 12354/1, 12362/4, 12373/3, 12385/1 12336/1, 12349/5, 12355/1, 12363, 12374/1, 12385/3, 12337/1, 12349/6, 12356/1, 12364, 12374/2, 12387, 12338/2, 12350/1, 12356/2, 12365, 12375/1, 12569, 12338/3, 12350/2, 12357/2, 12366, 12375/2,		
245	29153	Nyúl-dűlő	település, temető	őskor, római kor, honfoglalás kor, középkor
	Helyrajzi szám / HRSZ	020612/7, 4604, 4611, 4630, 5045, 5052/1, 020612/8, 4605, 4614, 4631, 5046, 5052/2, 020612/9, 4606, 4621, 4632, 5047, 5053, 020612/10 4607, 4622, 4633, 5048, 5054, 020613/4, 4608, 4623, 4634/3, 5049, 5055, 020614/15, 4609, 4624, 5043, 5050, 5056, 4603/4, 4610, 4629, 5044, 5051, 5057, A felsorolás a következő oldalon folytatódik.		

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
		A felsorolás az előző oldalról folytatva:		
		5058, 5093/1, 5100,	5108, 5119,	5130,
		5059, 5094, 5101,	5109, 5120/1,	5131,
		5060, 5095/1, 5102/1,	5110, 5120/2,	5132,
		5061, 5095/2, 5102/2,	5111, 5121/1,	5133,
		5062, 5096/1, 5103,	5112, 5121/2,	5134,
		5063, 5096/2, 5104,	5113, 5121/3,	5169,
		5064, 5097, 5105,	5116, 5121/4,	5170
		5065, 5098, 5106,	5117, 5122,	
		5092, 5099, 5107,	5118, 5129,	
349	58906	Komáromi-vasútra-dűlő	település	őskor
		020548/54, 020548/58, 020548/62,	020548/66,	020548/70,
		020548/55, 020548/59, 020548/63,	020548/67,	020548/71
356	61978	Hosszú-éri-dűlő – Ezres puszta között	épület, kemen- ce, település	őskor, középkor
		020570/123, 020572/15, 020576/13,	020582,	020583/48,
		020570/125, 020572/16, 020576/14,	020583/26,	020583/47,
		020570/126, 020572/17, 020576/15,	020583/27,	020583/49,
		020570/127, 020572/18, 020576/16,	020583/28,	020583/51,
		020570/128, 020572/20, 020576/17,	020583/29,	020583/52,
		020570/129, 020572/21, 020576/18,	020583/30,	020583/53,
		020570/124, 020573/1, 020576/19,	020583/31,	020583/56,
		020570/131, 020573/2, 020576/20,	020583/33,	020583/57,
		020571/2, 020573/3, 020576/21,	020583/35,	020583/58,
		020571/3, 020576/3, 020576/22,	020583/36,	020583/61,
		020571/4, 020576/4, 020577/1,	020583/37,	020583/62,
		020571/5, 020576/6, 020577/2,	020583/38,	020583/63
		020571/6, 020576/9, 020578/20,	020583/39,	
		020572/10, 020576/10, 020578/25,	020583/40,	
		020572/13, 020576/11, 020578/26,	020583/44,	
		020572/14, 020576/12, 020578/30,	020583/45,	

Lelőhelyek védettsége:

A felsorolt lelőhelyek közül egyik sem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhelyek állapota:

Közműekkel, építkezésekkel és mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

Temető

1989-ben a Farkasvermi utca 8. sz. háznál végzett árokásás közben 2 db kora vaskori edényt találtak, majd hitelesítő ásatást végeztek a 4–10. sz. ingatlanok előtt húzódó járda alatt. A feltárás során további kerámiatöredékek, kalcinált csontok kerültek elő és égésnyomokat figyeltek meg. Valószínűleg korai vaskori urnatemető lehetett ezen a területen.¹ (I. tábla)

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

2. RÓMAI KOR

Település

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora			
237	29145	Hosszú-éri- dűlő	település	őskor, római kor, középkor			
Helyrajzi szám / HRSZ		020570/1, 020570/2, 020570/3, 020570/4, 020570/5, 020570/6, 020570/7, 020570/8, 020570/9, 020570/10, 020570/11, 020570/12, 020570/13, 020570/14, 020570/15, 020570/16, 020570/17, 020570/18, 020570/19, 020570/20, 020570/21, 020570/22, 020570/24, 020570/25,	020570/26, 020570/27, 020570/28, 020570/29, 020570/30, 020570/31, 020570/32, 020570/33, 020570/34, 020570/35, 020570/36, 020570/37, 020570/38, 020570/39, 020570/40, 020570/41, 020570/42, 020570/43, 020570/44, 20570/45, 020570/46, 020570/47, 020570/48, 020570/49,	020570/50, 020570/51, 020570/52, 020570/54, 020570/55, 020570/56, 020570/57, 020570/58, 020570/59, 020570/60, 020570/61, 020570/62, 020570/63, 020570/64, 020570/65, 020570/66, 020570/67, 020570/68, 020570/69, 020570/70, 020570/71, 020570/72, 020570/73, 020570/74,	020570/75, 020570/76, 020570/77, 020570/78, 020570/79, 020570/80, 020570/81, 020570/82, 020570/83, 020570/84, 020570/85, 020570/86, 020570/87, 020570/88, 020570/89, 020570/90, 020570/91, 020570/93, 020570/94, 020570/95, 020570/96, 020570/97, 020570/98, 020570/99,	020570/100, 020570/101, 020570/102, 020570/103, 020570/104, 020570/105, 020570/106, 020570/107, 020570/108, 020570/109, 020570/110, 020570/111, 020570/113, 020570/114, 020570/115, 020570/118, 020570/120, 020570/121, 020570/129, 020570/230, 020582, 020583/40	
245	29153	Nyúl-dűlő	település	őskor, római kor, középkor			
Helyrajzi szám / HRSZ		020612/7, 020612/8, 020612/9, 020612/10, 020613/4, 020614/15, 4603/4, 4604, 4605, 4606, 4607, 4608, 4609, 4610, 4611, 4614,	4621, 4622, 4623, 4624, 4629, 4630, 4631, 4632, 4633, 4634/3, 5043, 5044, 5045, 5046, 5047, 5048,	5049, 5050, 5051, 5052/1, 5052/2, 5053, 5054, 5055, 5056, 5057, 5058, 5059, 5060, 5061, 5062, 5063,	5064, 5065, 5092, 5093/1, 5094, 5095/1, 5095/2, 5096/1, 5096/2, 5097, 5098, 5099, 5100, 5101, 5102/1, 5102/2,	5103, 5104, 5105, 5106, 5107, 5108, 5109, 5110, 5111, 5112, 5113, 5116, 5117, 5118, 5119, 5120/1,	5120/2, 5121/1, 5121/2, 5121/3, 5121/4, 5122, 5129, 5130, 5131, 5132, 5133, 5134, 5169, 5170

Lelőhelyek védettsége:

A felsorolt lelőhelyek közül egyik sem fokozottan vagy kiemelten védett.

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyek állapota:

Közművekkel, építkezésekkel és mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

3. HONFOGLALÁS KOR / KORA ÁRPÁD-KOR

Temető

1935 nyarán a Székesfehérvár északnyugati határában található Szárazréten földkitermelés során mintegy 35 sírt pusztítottak el. A munkálatok leállítására nem volt lehetőség, így a múzeumtól Dormuth Árpád kísérte figyelemmel a földmunkát, és mentette meg a folyamatosan előkerülő sírokat. A feldúlt 35 temetkezésen kívül további 105 temetkezés került elő, melyek közül mindössze 21 tartalmazott mellékleteket. Bakay Kornél a temető használati idejét a 10. század második felére – 11. század elejére helyezte. Az előkerült leletek: bronz, gömb alakú, öntött fülesgomb; félhold alakú, állatfejes csüngő; öntött, négygömbös fülbevaló; csepp alakú, nyitott bronz karika; egyszerű, nyitott bronzkarikák; S végű bronzkarikák; hegyesedő végű, körátmetszetű bronz huzalkarperecek; három szálból sodrott bronz karperec hurkos-kampós véggel; edénytöredékek; szögekkel átütött csontlap; II. Boleszlav cseh herceg (967–999) érme. (II. tábla 1. kép)

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora		
245	29153	Nyúl-dűlő	település, temető ²	őskor, római kor, honfoglalás kor, középkor		
Helyrajzi szám / HRSZ		020612/7, 4621, 5049,	5064,	5103,	5120/2,	
		020612/8, 4622,	5050,	5065,	5104,	5121/1,
		020612/9, 4623,	5051,	5092,	5105,	5121/2,
		020612/10, 4624,	5052/1,	5093/1,	5106,	5121/3,
		020613/4, 4629,	5052/2,	5094,	5107,	5121/4,
		020614/15, 4630,	5053,	5095/1,	5108,	5122,
		4603/4, 4631,	5054,	5095/2,	5109,	5129,
		4604, 4632,	5055,	5096/1,	5110,	5130,
		4605, 4633,	5056,	5096/2,	5111,	5131,
		4606, 4634/3,	5057,	5097,	5112,	5132,
		4607, 5043,	5058,	5098,	5113,	5133,
		4608, 5044,	5059,	5099,	5116,	5134,
		4609, 5045,	5060,	5100,	5117,	5169,
		4610, 5046,	5061,	5101,	5118,	5170,
		4611, 5047,	5062,	5102/1,	5119,	
		4614, 5048,	5063,	5102/2,	5120/1,	

Lelőhely védettsége:

A felsorolt lelőhely nem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhely állapota:

Közművekkel, építkezésekkel bolygatott terület.

4. KÖZÉPKOR

Erődítés

Székesfehérvár – Feketehegy kiskertes terület délnyugati sarkától délnyugatra, kb. 500 m-re fekvő Hosszú hídi dűlő területén lévő, 106,1 m tszf. magasságú dombon egy Árpád-kori erődítmény található. Az 1988. évi terepbejárások során találták meg, majd 1991-ben végeztek feltárást a területén. A földvár 30 m átmérőjű volt, melynek sáncát átlagosan kb. 5–6 m

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

széles árokkal vették körül. A keleti oldalán fekvő bejárattól kb. 40 m-re fekvő szárazulaton egy durván ovális alaprajzú, 55×25 m-es elővárat alakítottak ki, amelynek területéről nagymennyiségű 12–13. századi kerámiát gyűjtöttek össze. Az erődítményt a tőle keletre fekvő középkori Bial falutól egy kb. 70 m hosszú, északnyugat–délkeleti irányú, 8 m széles, 90–150 cm magas sánc és árok választotta el. A kapunál a földvár sáncának és árkanak gyűrűje nem zárt össze, az előudvar nyugatra nyíló felén sem mélyült le az árok a környező árokszakszok szintjére. 90–150 cm A várat okleveles forrás nem említi, így azonosítása egyelőre nem lehetséges. (II. tábla 2. kép)

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora	
108	28583	Feketehegy	fal, vár	középkor	
Helyrajzi szám / HRSZ		020568/287, 020568/288,	020568/292, 020568/293,	020568/294, 020568/295,	020568/302

Lelőhely védettsége:

A felsorolt lelőhely nem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhely állapota:

Mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

Település

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
242	29150	Sajó utca	település	őskor, középkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020562/27, 12339/1, 12351/3, 12357/4, 12367, 12376, 020562/32, 12339/2, 12351/4, 12357/5, 12368, 12377, 020562/33, 12340, 12351/5, 12360/3, 12369, 12378, 020562/34, 12341/1, 12351/8, 12360/4, 12370, 12379, 020562/46, 12342/1, 12351/9, 12360/5, 12371/1, 12380/1, 020562/47, 12342/2, 12352/1, 12360/6, 12371/2, 12380/2, 4688, 12343, 12352/2, 12361/1, 12371/3, 12381, 12330/2, 12346, 12352/3, 12361/6, 12371/4, 12382, 12332, 12347, 12353/1, 12362/1, 12372/1, 12383, 12333/1, 12348/1, 12353/3, 12362/2, 12373/2, 12384, 12334, 12349/2, 12354/1, 12362/4, 12373/3, 12385/1 12336/1, 12349/5, 12355/1, 12363, 12374/1, 12385/3, 12337/1, 12349/6, 12356/1, 12364, 12374/2, 12387, 12338/2, 12350/1, 12356/2, 12365, 12375/1, 12569, 12338/3, 12350/2, 12357/2, 12366, 12375/2,		
244	29152	Kőrösi utca	település	középkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020568/9, 020568/37, 020568/44, 020568/58, 020568/71, 020568/10, 020568/38, 020568/45, 020568/65, 020568/72, 020568/13, 020568/39, 020568/46, 020568/66, 020568/73, 020568/14, 020568/40, 020568/47, 020568/67, 020568/74, 020568/27, 020568/41, 020568/48, 020568/68, 020568/75, 020568/35, 020568/42, 020568/49, 020568/69, 020568/76, 020568/36, 020568/43, 020568/50, 020568/70, 020568/77,		
A felsorolás a következő oldalon folytatódik.				

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
		A felsorolás az előző oldalról folytatva:		
Helyrajzi szám / HRSZ		020568/78, 020568/101, 020568/126, 020568/145, 12329, 020568/79, 020568/102, 020568/127, 020568/146, 12330/3, 020568/80, 020568/103, 020568/128, 020568/147, 12330/4, 020568/81, 020568/104, 020568/129, 020568/148, 12331, 020568/82, 020568/105, 020568/130, 020568/149, 12333/2, 020568/89, 020568/106, 020568/131, 020568/150, 12333/3, 020568/96, 020568/107, 020568/132, 020568/170, 12324/2, 020568/97, 020568/108, 020568/133, 4685/2, 12335, 020568/98, 020568/109, 020568/134, 4686/2, 12336/2, 020568/99, 020568/110, 020568/135, 4687, 12337/2, 020568/100, 020568/118, 020568/136, 12327, 12358		
354	61808	Hernád utca déli oldala	település	középkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020583/4, 020583/8, 020585/13, 020585/16, 020585/29, 020583/5, 020583/131, 020585/14, 020585/17, 020585/30, 020583/7, 020584, 020585/15, 020585/28, 020589		
363	80499	Feketehegy – Iszkaszentgyörgyi út	település	középkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020598/1, 4644/16, 4644/20, 4644/28, 4646/4, 020602/11, 4644/17, 4644/21, 4645/1, 4646/5, 4644/14, 4644/18, 4644/26, 4646/2, 4646/6 4644/15, 4644/19, 4644/27, 4646/3,		
374	82319	Hosszú-éri-földek II.	település	középkor, kora újkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020559/7, 020559/9, 020559/24, 020559/26, 020559/28 020559/8, 020559/10, 020559/25, 020559/27,		

Lelőhelyek védeltsége:

A felsorolt lelőhelyek közül egyik sem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhelyek állapota:

Közműekkel, építkezésekkel és mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

Bial

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
13	22375	Hosszú-éri-dűlő – Kőrösi utca találkozása	település	őskor, középkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020578/3, 020578/41, 020581/13, 020581/51, 020581/61, 020578/4, 020578/42, 020581/14, 020581/52, 020581/62, 020578/5, 020578/43, 020581/27, 020581/53, 020581/63, 020578/11, 020578/44, 020581/44, 020581/54, 020581/64, 020578/17, 020578/45, 020581/45, 020581/55, 020581/65, 020578/18, 020578/46, 020581/46, 020581/56, 020581/66, 020578/37, 020578/47, 020581/47, 020581/57, 020581/67, 020578/38, 020579/1, 020581/48, 020581/58, 020581/68, 020578/39, 020579/2, 020581/49, 020581/59, 020581/69 020578/40, 020579/3, 020581/50, 020581/60,		

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
15	22377	Kőrösi utca –Farkasvermi utca –Kizling kúti dűlő – Fekete-hegy találkozása	település	őskor, középkor
	Helyrajzi szám / HRSZ	020562/27, 12333/1, 12349/4, 020562/32, 12332, 12349/5, 020562/33, 12334, 12349/6, 020562/34, 12336/1, 12350/1, 020562/46, 12337/1, 12350/2, 020562/47, 12338/2, 12350/3, 020568/231, 12338/3, 12350/4, 020568/232, 12339/1, 12351/4, 020568/234, 12339/2, 12351/5, 020568/235, 12340, 12351/8, 020568/241, 12341/1, 12351/9, 020568/242, 12341/2, 12352/1, 020568/243, 12342/1, 12352/2, 020568/244, 12342/2, 12352/3, 020568/245, 12343, 12353/1, 020568/246, 12344, 12353/3, 020568/247, 12345, 12354/1, 020568/248, 12346, 12355/1, 020568/249, 12347, 12356/1, 020568/254, 12348/1, 12356/2, 020562/42, 12349/2, 12357/2,	12357/4, 12357/5, 12358, 12360/3, 12360/4, 12360/5, 12360/6, 12361/1, 12361/6, 12362/1, 12362/4, 12364, 12365, 12369, 12370, 12371/1, 12371/2, 12371/3, 12371/4, 12372/1, 12373/2,	12373/3, 12373/2, 12373/3, 12374/1, 12374/2, 12375/1, 12375/2, 12376, 12377, 12378, 12379, 12380/1, 12380/2, 12381, 12382, 12383, 12384, 12385/3, 12568, 4688
109	28584	Feketehegy II.	település	középkor
	Helyrajzi szám / HRSZ	020568/282, 020568/296, 020568/306, 020568/286, 020568/297, 020568/307, 020568/287, 020568/298, 020569/1, 020568/288, 020568/299, 020569/2, 020568/289, 020568/300, 020569/3, 020568/290, 020568/301, 020569/4, 020568/292, 020568/302, 020569/5, 020568/293, 020568/303, 020570/121, 020568/294, 020568/304, 020570/123, 020568/295, 020568/305, 020570/124,	020570/125, 020570/126, 020570/127, 020570/128, 020570/129, 020571/1, 020571/2, 020571/3, 020571/4, 020571/5,	020571/6, 020572/10, 020572/13, 020572/14, 020572/16, 020572/17, 020572/19
237	29145	Hosszú-éri- dűlő	település	őskor, római kor, középkor
	Helyrajzi szám / HRSZ	020570/1, 020570/16, 020570/32, 020570/2, 020570/17, 020570/33, 020570/3, 020570/18, 020570/34, 020570/4, 020570/19, 020570/35, 020570/5, 020570/20, 020570/36, 020570/6, 020570/21, 020570/37, 020570/7, 020570/22, 020570/38, 020570/8, 020570/24, 020570/39, 020570/9, 020570/25, 020570/40, 020570/10, 020570/26, 020570/41, 020570/11, 020570/27, 020570/42, 020570/12, 020570/28, 020570/43, 020570/13, 020570/29, 020570/44, 020570/14, 020570/30, 20570/45, 020570/15, 020570/31, 020570/46,	020570/47, 020570/48, 020570/49, 020570/50, 020570/51, 020570/52, 020570/54, 020570/55, 020570/56, 020570/57, 020570/58, 020570/59, 020570/60, 020570/61, 020570/62,	020570/63, 020570/64, 020570/65, 020570/66, 020570/67, 020570/68, 020570/69, 020570/70, 020570/71, 020570/72, 020570/73, 020570/74, 020570/75, 020570/76, 020570/77,
A felsorolás a következő oldalon folytatódik.				

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora		
		A felsorolás a következő oldalon folytatódik.				
Helyrajzi szám / HRSZ		020570/78, 020570/79, 020570/80, 020570/81, 020570/82, 020570/83, 020570/84, 020570/85, 020570/86,	020570/87, 020570/88, 020570/89, 020570/90, 020570/91, 020570/93, 020570/94, 020570/95, 020570/96,	020570/97, 020570/98, 020570/99, 020570/100, 020570/101, 020570/102, 020570/103, 020570/104, 020570/105,	020570/106, 020570/107, 020570/108, 020570/109, 020570/110, 020570/111, 020570/113, 020570/114, 020570/115,	020570/118, 020570/120, 020570/121, 020570/129, 020570/230, 020582, 020583/40
356	61978	Hosszú-éri- dűlő – Ezres puszta között	épület, kemence, település	őskor, középkor		
Helyrajzi szám / HRSZ		020570/123, 020570/125, 020570/126, 020570/127, 020570/128, 020570/129, 020570/124, 020570/131, 020571/2, 020571/3, 020571/4, 020571/5, 020571/6, 020572/10, 020572/13, 020572/14,	020572/15, 020572/16, 020572/17, 020572/18, 020572/20, 020572/21, 020573/1, 020573/2, 020573/3, 020576/3, 020576/4, 020576/6, 020576/9, 020576/10, 020576/11, 020576/12,	020576/13, 020576/14, 020576/15, 020576/16, 020576/17, 020576/18, 020576/19, 020576/20, 020576/21, 020576/22, 020577/1, 020577/2, 020578/20, 020578/25, 020578/26, 020578/30,	020582, 020583/26, 020583/27, 020583/28, 020583/29, 020583/30, 020583/31, 020583/33, 020583/35, 020583/36, 020583/37, 020583/38, 020583/39, 020583/40, 020583/44, 020583/45,	020583/48, 020583/47, 020583/49, 020583/51, 020583/52, 020583/53, 020583/56, 020583/57, 020583/58, 020583/61, 020583/62, 020583/63

Lelőhelyek védettsége:

A felsorolt lelőhelyek közül egyik sem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhelyek állapota:

Közművekkel, építkezésekkel és mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

Szentgyörgy (2)

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora		
240	29148	Kertész utca és a vasút között	település	őskor, középkor		
Helyrajzi szám / HRSZ		020547/2, 020547/4, 020547/10, 020547/11,	020547/12, 020547/15, 5244/4, 5244/6,	5245/69, 5245/71, 5245/73, 5245/75,	5245/76, 5245/78, 5245/92, 5245/96,	5245/98, 5245/99

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
245	29153	Nyúl-dűlő	település, temető	őskor, római kor, honfoglalás kor, középkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020612/7, 4621, 5049, 5064, 5103, 5120/2, 020612/8, 4622, 5050, 5065, 5104, 5121/1, 020612/9, 4623, 5051, 5092, 5105, 5121/2, 020612/10, 4624, 5052/1, 5093/1, 5106, 5121/3, 020613/4, 4629, 5052/2, 5094, 5107, 5121/4, 020614/15, 4630, 5053, 5095/1, 5108, 5122, 4603/4, 4631, 5054, 5095/2, 5109, 5129, 4604, 4632, 5055, 5096/1, 5110, 5130, 4605, 4633, 5056, 5096/2, 5111, 5131, 4606, 4634/3, 5057, 5097, 5112, 5132, 4607, 5043, 5058, 5098, 5113, 5133, 4608, 5044, 5059, 5099, 5116, 5134, 4609, 5045, 5060, 5100, 5117, 5169, 4610, 5046, 5061, 5101, 5118, 5170 4611, 5047, 5062, 5102/1, 5119, 4614, 5048, 5063, 5102/2, 5120/1,		

Lelőhelyek védettsége:

A felsorolt lelőhelyek közül egyik sem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhelyek állapota:

Közművekkel, építkezésekkel és mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

5. KORA ÚJKOR

Település

Lelőhelyszám	Lelőhely-azonosító	Lelőhely neve	Jelenség	Lelőhely kora
374	82319	Hosszú-éri-földek II.	település	középkor, kora újkor
Helyrajzi szám / HRSZ		020559/7, 020559/9, 020559/24, 020559/26, 020559/28 020559/8, 020559/10, 020559/25, 020559/27,		

Lelőhely védettsége:

A felsorolt lelőhely nem fokozottan vagy kiemelten védett.

Lelőhely állapota:

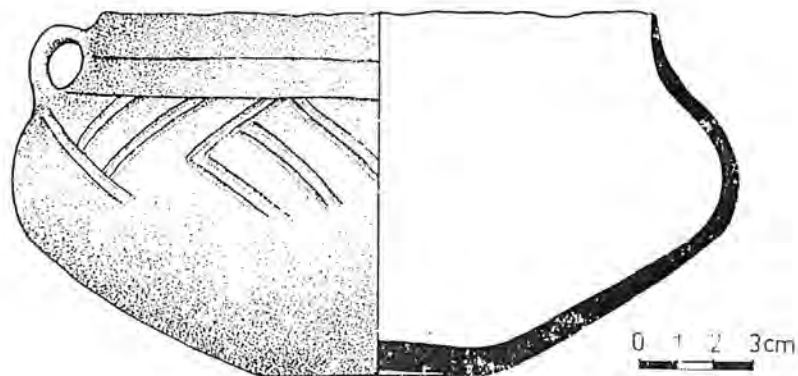
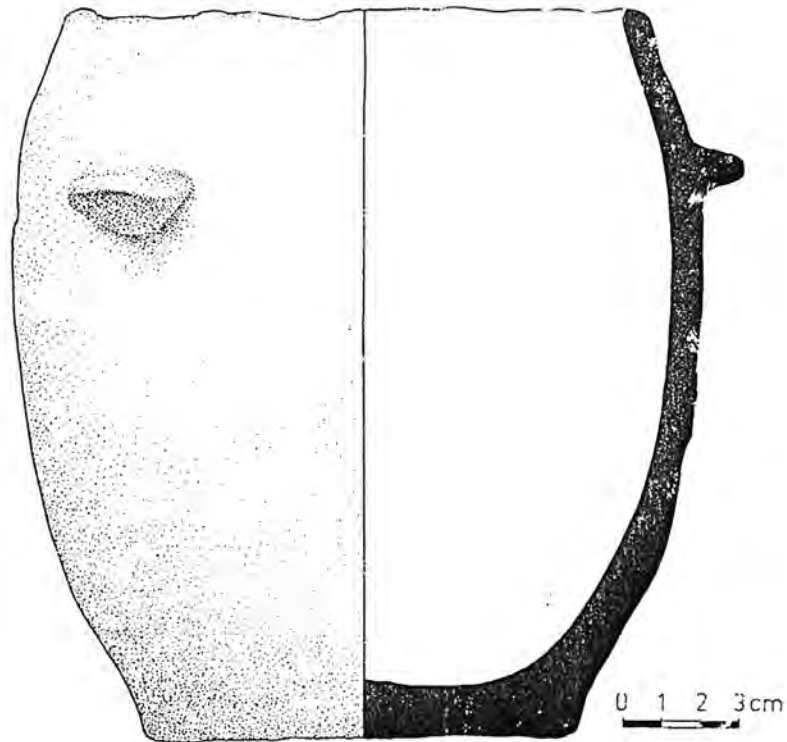
Mezőgazdasági műveléssel bolygatott terület.

JEGYZETEK

- 1 A közhiteles lelőhelynyilvántartás szerint az említett ingatlanoknál nem jelölnek lelőhelyet.
- 2 A honfoglalás kori / kora Árpád-kori sírokat a Bodrogi utcában találták, amely nem került feltüntetésre a közhiteles lelőhelynyilvántartásban.

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

I. TÁBLA

Székesfehérvár
Farkasvermi út, 8. sz. ház előtt, a járda alatt - kábelárok ásása közben találták
Gyöpös Gyula információjára. 1988.

„Székesfehérvár, Farkasvermi út 8. sz. ház előtt, a járda alatt, kábelárok ásása közben találták Gyöpös Gyula székesfehérvári lakos. 1988.”

Kora vaskori edények.

Forrás: SZIKM Adattár

III. 10/5.1.1. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete régészeti lelőhelyek ismertetése

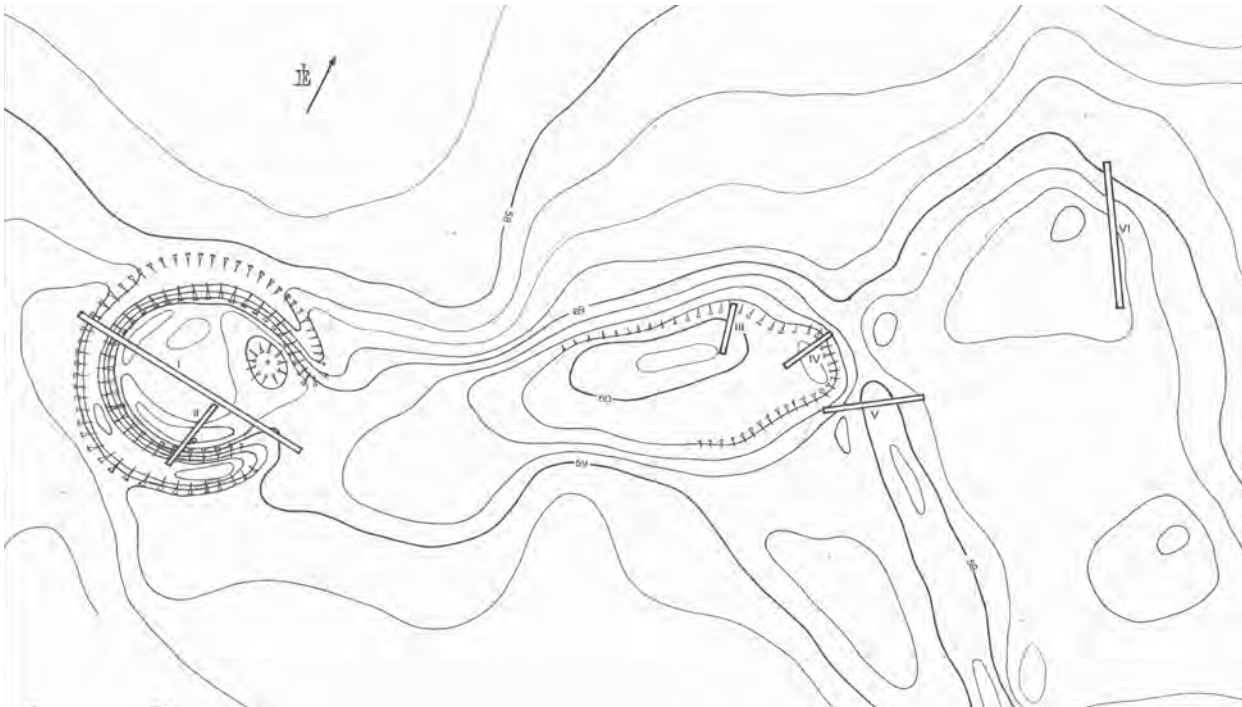
II. TÁBLA

A szárazrét-i középkori temető

csak 30 teljes és 10 koponyát sikerült a muzeumba beszállítani. Melléklete 20 csontváznak volt, ezek a következők:

1. Harmadik sír: két-két karperec a kezekről, az egyik fonott, fonott nyakperec és nyitott bronzkarika a koponya mellől.
2. Hetedik sír: vékony, nyitott bronzkarika a koponya mellől.
3. Kilencedik sír: fonott nyakperec, két nyitott karperec, pántos gyűrű a kézről, zárt sodronnyűrű a koponya mellől.
4. Harmincharmadik sír: fonott nyakperec, két karperec egymásra hajló végekkel.
5. Harmincegyedik sír: edénytöredék a lábtól a fenéken keresztalaki bélyeg, oldalán hullámvonal és lent sima hornyolás.
6. Negyvenegyedik sír: nyitott karperec a jobb kézről, két csavart végű karika a koponya mellől.
7. Negyvenhetedik sír: két halántékgyűrű fehér fémből a fej mellől.
8. Negyvennyolcadik sír: vaskés a karcsontnál.
9. Negyvenkilencedik sír: egy-egy nyitott végű karperec a karokról, bronzkarika a fejtől.
10. Ötvenötödik sír: Sodrott karperec a jobb karról, a fejtől hal bronzkarika, gyöngyszemek.
11. Hetvenedik sír: gyűrű fehér fémből a medence tájról, bronzkarika a koponya mellől.
12. Nyolcvanadik sír: bronzkarika a koponya baloldaláról.
13. Nyolcvanegyedik sír: egy-egy bronzkarperec a karokról.
14. Nyolcvanötödik sír: bronzkarperec a balkarról, vastöredék a nyaktájról.
15. Nyolcvanhetedik sír: állatfejben végződő, félholdalaku bronzcsüngő gyermekcsontváz nyakáról.
16. Nyolcvannyolcadik sír: két bronzkarperec a balkarról, az egyik fonott, nyakperec egyszerű bronzhuzalból.
17. Kilencvenedik sír: kis körte alakú bronzcsüngő a nyaktájról.
18. Kilencvennyolcadik sír: bronzkarika a koponyától.
19. Százegyedik sír: bronzkarika a koponya baljáról, pántos gyűrű az ujjakról, fonott karperec a jobb alkarról.
20. Százharmincadik sír: két bronzkarika a koponya mellől.
21. Száznegyedik sír: X–XI. századi csehországi érem két lyukkal a nyaktájról, gyermekcsontváz.
22. Szórványos leletek: három bronzkarika, bronz-halántékgyűrű, két bronzgyűrű végükön gomb, két gyöngyszem, három szög alakú csonttöredék, öt peremes edénytöredék. (Lt. sz. 9802-23 és 368/1935).

1. kép: A középkori temetőből származó sírleletek felsorolása.
Forrás MAROSI 1936. 49.

2. kép: Feketehegyi földvár felmérési rajza 1989.
Forrás: SZIKM Adattár

III. 10/5.3. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete helyi védett építészeti örökségi értékek

Székesfehérvár legfiatalabb városrésze örökségi szempontból nem mérhető ugyanazzal a mércével, mint az ezeréves belváros vagy a történelmi külvárosok. Bár története a mocsártól a rétgazdálkodáson át a tanyafüzérig több évszázadot ível át, a benépesedés útja a szőlőparcellák présházaitól az elegáns kertvárosi családi házakig mindössze 140 éves. A történelmi távlatokban rövidnek tartott idő ellenére itt is található tiszteletre, megőrzésre méltó épített örökség, ami a helybeliek sajátja.

Tegyenek csak sétákat a Szárazrét folyókról elnevezett utcáiban, a Bodrog, Dráva, Rába, Sajó, Szamos, Száva utcáiban! A kockaházak és modern paloták között még szép számmal megtalálhatók a korán betelepült „őslakosok” fehérre meszelt, jellegzetes parasztházai, és elvétve még néhány présház is akad. A kis házakat valószínűleg idősebbek lakják, akiknek már az elődei is itt éltek. De ma már kevesebb a régi ház, mint tíz évvel ezelőtt. Ez a változás természetes és minden bizonnyal megállíthatatlan.

Ne tűnjön el a múlt nyomtalanul, dokumentálás nélkül!

Ma még van mit felmérni, fényképezni, az idős lakókkal beszélgetéseket rögzíteni. Az utókor majd hálás lesz érte, hogy megismerheti a saját múltját, gyökereit.

Szándékosan nem ezekben az utcákban tettünk javaslatot régi lakóház helyi védelmére, hanem inkább közelebb a központhoz, a kultúruvarhoz, ahol nagyobb az esélye, hogy a megmentésre javasolt ház közcélú funkciót kaphat, és esetleg helytörténeti gyűjteménynek helyet adva erősítheti a városrész egyre növekvő lakosságának identitástudatát. Hadd tudja meg a beköltöző, hogy hol is lesz az otthona...

III. 10/5.3.3. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete helyi védelemre javasolt értékei

A. HELYI EGYEDI VÉDELEM:

ÉPÜLETEK

FARKASVERMI ÚT 2.

HRSZ: 5246/1

SZÁRAZRÉTI ÁLTALÁNOS ISKOLA RÉGI SZÁRNYA

Az általános iskola története 1927-ben kezdődött 1 tanteremmel, több alkalommal bővítették. Ma a Ligetsori iskola tagintézményeként korszerű alsótagozatos oktatás folyik. Az utóbbi években nagyszabású bővítése valósult meg, tornacsarnokkal, közösségi házzal, szabad téri létesítményekkel (szárazréti kultúrudvar). A bővítés illeszkedő, igényes, értéknövelő, modern építészeti megfogalmazásban történt.

A Szárazréti általános iskola majd 100 éves, régi épületszárnya barátságos léptékű és hangulatú épület. Építészeti szempontból egyszerűségével, korrekt funkcionális megfeleléssel, helytörténeti jelentőségével képvisel örökségi értéket, helyi egyedi védelemre javasolt.

FARKASVERMI ÚT 23.

HRSZ: 5194

FATIMAI SZŰZANYA RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

Az 1935-ben felépült templomot, ami kezdetben egy többfunkciós nagyterem volt, a 90-es években kibővítették (tervező: Polgár Tibor). Védőszentje 1965 óta a Fatimai Szűzanya. Oltára felett a *Fatimai jelenés* című olajfestmény látható, udvarán a *Fatimai Szűzanya* süttöi fehér mészkőből faragott szobra áll. Mindkét alkotás Bicskei Karle János (1907-1967) festőművész, grafikus munkája.

A római katolikus közösség lelki életéhez, hagyományos vallásgyakorlásához méltó kialakítású kis templom építészeti egyszerűségével, korrekt funkcionális és érzelmi megfeleléssel, helytörténeti jelentőségével képvisel örökségi értéket, helyi egyedi védelemre javasolt.

RÉGI CSÓRI ÚT 12.

HRSZ: 5213

NÉPI LAKÓHÁZ

Az öreg vályogház toldalékaival együtt – Szárazrét központjában - a mai műszaki állapota ellenére is őrzi a régi értékeket. Igaz, hogy mindkét oldalról új, nagyobb épületek szomszédságában áll, azonban az út kanyarulata, és az állatorvosi rendelő nagy parkolója lehetővé teszi az érvényesülését. A régi parasztházat és udvarát helytörténelmi kiállítás, hagyományőrző klub, kézműves szakkörök részére felújítva tovább gazdagodhatna a közeli szárazréti kulturális centrum (kultúrudvar). Felújításra szoruló parasztház, amely megfelelő szakértelemmel és műemléki szemlélettel helyreállítva, tovább képviselhetné a városrész építéstörténetének legkorábbi fázisát.

A lakóház a 20. század eleji szárazréti falusias építészet megmaradt képviselője. Korára jellemző építészeti értékei és helytörténeti jelentősége miatt helyi egyedi védelemre javasolt.

RÉGI CSÓRI ÚT 46.

HRSZ: 5110

NÉPI LAKÓHÁZ

A városrész beépülésének kezdetéből származó parasztház Szárazrét központjában. Szakszerű helyreállításával és közcélú, vagy turisztikai hasznosításával, lehetőséget teremtene környezetében egy nagyobb szabású fejlesztési program kialakulásához. Az érvényes szabályozási tervben egy nagyobb területű összefüggő övezet részét képezi. Sajátos helyszíni adottságai, hogy a zsákutca végében van, ugyanakkor látványában már a főút felé is kitarulkozik. A közcélú használat természetesen a tulajdonossal való tárgyalások függvénye.

A lakóház a 20. század eleji szárazréti falusias építészet megmaradt képviselője. Korára jellemző építészeti értékei és helytörténeti jelentősége miatt helyi egyedi védelemre javasolt.

III. 10/5.3.3. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete helyi védelemre javasolt értékei

FARKASVERMI ÚT

HRSZ: 5031/3,6

AZ EGYKORI DANUVIA-SZIM GYÁRTERÜLET 1943-51 KÖZÖTT ÉPÜLT CSARNOKÉPÜLETEI: NAGYCSARNOK, ÖNTÖDEI CSARNOK, KAZÁNCSARNOK

Az egykori DANUVIA – SZIM gyárterületen meglévő 1943-51 között épült épületek kiemelkedő ipartörténeti értéket hordoznak, helyi védelmük, majd erre alapozott közcélú hasznosításuk javasolt.

A helyi védelemre javasolt gyári épületek, építmények listája a gyártörténet feldolgozása és a gyárterület felmérése alapján tovább bővíthető.

ÚTMENTI KERESZTEK, EMLÉKMŰVEK

Az útmenti keresztek - várostörténeti értékük és a közösségi lelki életben, helyi hagyományban betöltött szerepük miatt - helyi védelemre javasoltak.

Az emlékmű a városrész történetéhez fűződő, rendkívüli kegyeleti értéke miatt helyi védelemre javasolt.

FARKASVERMI ÚTI TEPLOM TELKÉN

KERESZT; 1958.

SAJÓ UTCA 37. MELLETT

KERESZT, HARANGLÁB; 1904.

ÚJ CSÓRI ÚT - ISZKAI ÚT KERESZTEZŐDÉSÉBEN, KÖZTERÜLETEN

KERESZT; 1863, 1948.

ISZKAI ÚTON, KÖZTERÜLETEN

KERESZT, HARANGLÁB; 1903.

FARKASVERMI ÚT ÉS A VASÚT KERESZTEZŐDÉSÉBEN, KÖZTERÜLETEN

EMLÉKMŰ; 1982

B. HELYI TERÜLETI VÉDELEM:

Nincs javaslat.

III. 10/6-7. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete hatásvizsgálat és értékvédelmi terv

A./TELEPÜLÉSSZERKEZET, TELEKHASZNÁLAT:

A terület nagyrészt szalagtelkes, oldalhatáron álló beépítéssel, változó mélységű előkertekkel, a ferdén haladó utcákban a beépítés fogazott hatású. A lakóparkok részére nagyobb területeket vontak össze a tömbök belsejében. A településszerkezet teljes mértékben kialakultnak tekinthető. Amennyiben ezt a városrész örökségének tekintjük, megállapítható, hogy ezt nem fenyegeti veszély.

B./ BEÉPÍTÉS JELLEGE:

Az ipari környezetben a Mura utcai többlakásos négyszintes épületegyüttes funkciójában magányos zárvány. Bár önmagában mutatós épület, tömegében is idegen test a városrész szövetében. A továbbiakban a beépíthetőség meghatározásával, megengedett épületmagasság ill. szintszám korlátozásával változatlanul óvni kell a kialakult, hagyományos kertvárosi jelleget.

C./ AZ EGYKORI SZŐLŐKULTÚRA ÉPÜLETEI:

Szárazrét és Feketehegy 100 évvel ezelőtt szőlőtermő terület volt. Kintlakás céljára a prэшázak szolgáltak. Mára a terület kertes, családiházazs övezetté alakult, a szőlőtermelés visszaszorult, inkább csak a „zártkertekben” maradt fent. Elenyésző számú régi prэшáz még fellelhető. Van, amelyik csinos melléképületként, néhány elhanyagolva, szemmel léthatóan bontásra ítélve. Helyi védelmük örökségként irreálisnak tekinthető, dokumentálásuk viszont feltétlenül javasolt. Javasolt a szárazréti-feketehegyi szőlőkultúra építészettörténeti tudományos feldolgozása és esetleg egy tájházban állandó bemutatása, ami nagyban hozzájárulhat a közösségi tudatformáláshoz és az örökségi értékek tudatos megőrzéséhez.

D./ LAKÓHÁZAK:

A városrész lakóházai szemléletes képet adnak az elmúlt 130 év építészeti változásairól. A legrégibbi építmények, az utcai oromfalas, ún. „közép-magyar típusú” hosszúházak még szép számban megtalálhatók az újabbak között, elsősorban a szárazhegyi részen, de szórványban még a nyugati utcákban is. Néhány prэшáz is áll még. Ezek dokumentálására építészettörténeti tudományos kutatást javaslok elvégezni, a házak felmérésével, levéltári adatok feldolgozásával. E fontos munka újabb adalék lenne a város történetének teljeskörű megismeréséhez és hozzásegítene a pozitív közösségtudat formálásához.

A 19. század elején épült lakóházak egy részét a mai napig szépen megőrizték, folyamatosan karbantartják, gondozzák. Némely esetben a felújítás során egyes karakteres épületrész megváltoztattak, vagy nem az eredeti állapothoz illő anyagokat használtak. Van elhanyagolt ház is, és amelyiken látszik, hogy bontásra ítélték.

Ezek között található egy-egy eredeti állapotában megtartott, de alaposan felújításra szoruló épület, amely megfelelő szakértelemmel és műemléki szemlélettel helyreállítva, továbbá szerencsés esetben közcélú funkcióra hasznosítva szépen képviselhetné a városrész építészettörténetének legkorábbi fázisát.

A Régi Csóri u 12. sz. öreg vályogház (hrsz: 5213) toldalékaival mai műszaki állapota ellenére is őrzi a régi értékeket. Igaz, hogy mindkét oldalról új, nagyobb épületek szomszédságában áll, azonban az út kanyarulata, és az állatorvosi rendelő nagy parkolója lehetővé teszi az érvényesülését. A közelben van a városrész régi iskolája, kis temploma és új közösségi háza.

III. 10/6-7. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete hatásvizsgálat és értékvédelmi terv

A régi parasztházak és udvarát helytörténelmi kiállítás, hagyományőrző klub, kézműves szakkörök részére felújítva méltó módon kiegészülhetne a szárazréti kulturális centrum. A közcélú használat természetesen a tulajdonossal való tárgyalások függvénye. A másik hasonló értékes régi ház a Régi Csóri út 46. sz. (hrs: 5110). Szakszerű helyreállításával és közcélú, vagy turisztikai hasznosításával, lehetőséget teremtene környezetében egy nagyobb szabású fejlesztési program kialakulásához. Az érvényes szabályozási tervben egy nagyobb területű összefüggő övezet részét képezi. Sajátos helyszíni adottságai, hogy a zsákutca végében van, ugyanakkor látványában már a főút felé is kitárulkozik.

E./ KÖZÉPÜLETEK

A városrésznek viszonylag kevés középülete van. A szükséges funkciók egy része a megszűnt nagyüzem egyes épületeiben működik (középiskola, idősek otthona, orvosi rendelő stb.). A Farkasvermi úti általános iskola története 1927-ben kezdődött 1 tanteremmel és 11 kisdiákkal. Mára jelentősen kibővített, korszerű iskolaépület lett, néhány éve tornacsarnokkal, közösségi házzal, szabadterei színpaddal működik szoros egységben (szárazréti kultúruddar), a modern épületszárnyak illeszkedő, ugyanakkor őszinte „viselkedésével”, tiszteletben tartva és kiemelve ezzel a városrész majd százéves örökségét. Szárazrét-Feketehegy első lakosai zömében katolikusok voltak. 1935-ben épült fel templomuk, ami valójában egy többfunkciós nagyterem volt, egyik végében az oltárral, a másik felén színpadot emeltek. A templom így a helyi ifjúság kulturális életének is színtere volt, a vallásgyakorlás mellett színjátszó kört szerveztek és népszínműveket is előadtak. A kis templomot a 90-es években kibővítették Polgár Tibor (+ 2014) tervei alapján. Ő tervezte az Evangéliumi Keresztények Gyülekezete 2006-ban épített gyülekezeti házát is a Bodrog utcában. Eddig a középületekben megvalósított újszerű beavatkozások nem sértették, sőt a bővítések illeszkedő, igényes mai megfogalmazásával növelték a 80-100 éves örökségek értékét.

F./ IPARI ÉPÜLETEK (EGYKORI KSZG – SZIM ÜZEM)

A második világháborús felkészülés jegyében valósult meg a Szárazréten az 1940-es évek elejétől a Danuvia Fegyver- és Lőszergyár Rt. fehérvári üzeme. A motorkerékpárokat és szerszámgépeket előállító gyár 1943-ra készült el, 13600 m²-es gépcsarnokát akkor az ország legnagyobb, legmodernebb csarnoképületeként tartották számon. A távlati tervekben az autógyártás is szerepelt. A háborús helyzet alakulása miatt a modern gépekkel frissen berendezett gyárat 1944-ben leszerelték és elszállították. 1945 és 1949 nyara között a székesfehérvári Terményforgalmi Vállalat kukoricát tárolt a csarnokban. 1949 májusában alakult meg a "Székesfehérvári Könnyűipari Szerszámgép Beruházási Vállalat". A hajdani Danuvia Gyárat 1950-től a speciális automata szerszámgépek gyártására állították át, majd a közúti járműfékek gyártásával, illetve öntödei termékek gyártásával foglalkozott. Mivel a csarnok motorkerékpár gyártásra készült, nem volt megfelelő a szerszámgépgyártásra. Nem voltak daruk és az épület tartóoszlopai sem bírták volna el az utólagos darupálya felszerelést. Ezért a csarnokot átépítették. 1951-re elkészült a gyár saját öntödéje. Az üzem 1963-ban vált a Szerszámgépipari Művek tagjává. A nagyvállalat 1991-ben szűnt meg, akkor még meglévő gyáregységeit privatizálták. A fehérvári gyáringatlannak azóta több tulajdonosa van és a terület több egységre osztva működik. Az épületek egy részét bérbe adják kisebb vállalkozásoknak. A hajdani irodaház más funkciót kapott. A régi csarnoképületek egy része üres, némelyike romos. Az 1951-ben épült egykori öntödei csarnok a főútról szemlélve hasznosított. A kazáncsarnokból a nagyméretű kazánokat

III. 10/6-7. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY és külterülete hatásvizsgálat és értékvédelmi terv

kiszerezték, eltávolításuk csak a falazat és a födémek részleges megbontásával volt lehetséges. Akárcsak 10 évvel ezelőtt, változatlanul romosan áll. Az 1943-ban épült, íves Shed-tetős nagycsarnokot többfelé osztva használják, egyes célokra.

Ezek az épületek jelenlegi állapotuk dacára – félbeosztva, üresen, kidöntött fallal, leszakadt födémmel, törött üvegekkel – rendkívüli ipartörténeti értéket hordoznak. Építésük korában különösen megbízható statikai jellemzőkre törekedtek. Szemrevételezés alapján – a romosnak ható épületek esetében is – a mai állapotuk nem indokolja a bontásukat.

A nagyüzem hajdani várostörténeti jelentőségére tekintettel szükséges a gyártörténet tudományos feldolgozása, főleg az 1950-es évekig épült építmények felmérése, komplex vizsgálata, hasznosítási koncepció készítése a teljes gyárterületre, magas színvonalú tervezői gondolatok bevonásával. A tulajdoni szétaprózódás ezt nem könnyíti meg. Határozott önkormányzati szándék esetén a tulajdonosok bevonása az első lépés. Megvalósult nyugati példák bizonyítják, hogy a turisztikai hasznosítás sem kizárt (pl: Szénmosó kombinát rehabilitációja a Ruhrvidéken). Magyarországon is több példa sorolható fel az ilyen elhagyott ipari létesítmények átértékelt újra élesztésére, újszerű, közkedvelt használatára. Ilyen Budapesten a Millenáris Park, a kőbányai Dreher Sörgyár, a kelenföldi Dorottya-udvar, a siófoki kenyérgyárból varázsolt kiállítóterem, vagy a józsefvárosi Fegyvergyárból kialakított loft-lakások.

Idézet a 2010-ben készült hatástanulmányból: „A közkedvelt, szenzációszámbe menő Ruhr Múzeumban pedig nem történik más, csak a mértéktartó természetességgel felújított többszintes csarnokban a megtartott ipari berendezések, daruk, futószalagok és kokillák között bemutatják a Ruhrvidék történetét, kincseit és hétköznapijait, azaz a mammutcsontváztól, a környékbeli templomok áldozókelyhein, a háború előtti varrógépeken, a munkásnegyedekről kivetített életképeken át a jövőt megcélzó fejlesztési elképzelések látványos lézer-show-jáig.” Az egykori szénmosó Európa egyik legtöbb látogatót vonzó múzeuma, helytörténeti gyűjteménye lett.

ÖSSZEFOGLALÁS:

A városrész területén tervezett változások a belterület vonatkozásában nem lényegiek, elsősorban a külterületeket érintik, egy részük már meg is valósult. A jelentős nagyságú zártkerti területek belterületbe vonása, lakóövezeti átsorolásának szándéka, vagy a két városrész közötti, Gaja menti rét gazdasági területté minősítése jelentős átalakulást jelent a városrész, sőt a város életében. A tervezett változások a kulturális örökség érvényesülését nem befolyásolják.

Az örökségi értékek védelme azok felismerésével kezdődik. Céltudatos társadalmi tudatformálás, szívós kommunikáció – és mindez a tulajdonosok identitás tudatával párosulva, és őket érdekeltté téve – esélyt teremthet a városrész örökségi értékei még megmentésére, bemutatással, használattal közkinccsé tételére.

Az ipartörténeti örökségi értékek megőrzésének és megújulásának csak határozott szándék, hatékony egyeztetések, és célratörő lépések esetén vannak esélyei.

Mindezek sikeres megvalósulása jelentős mértékben növeli a városrész vonzerejét.